

Ebeveynlik Tutumları ile Kişiler Arası Duygu Düzenleme Arasındaki İlişki: Sosyal Öz Yeterliğin Aracılık Rolü

Petek AKMAN ÖZDEMİR¹

Ebeveynlik Tutumları ile Kişiler Arası Duygu Düzenleme Arasındaki İlişki: Sosyal Öz Yeterliğin Aracılık Rolü

Öz

Bu araştırmada ebeveynlik tutumları, kişiler arası duygu düzenleme ve sosyal öz yeterlik arasındaki ilişkilerin, ayrıca sosyal öz yeterliğin aracılık rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma grubu 20-35 yaşları arasındaki 589 lisans ve yüksek lisans öğrencisinden (Kız = %53.3, Erkek = %46.7) oluşmuştur. Veri; kişisel bilgi formu, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği – Çocuk Formu, Kişiler Arası Duygu Düzenleme Ölçeği ve Sosyal Yeterlik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Aracılık etkisi incelenmesinde PROCESS eklentisi kullanılmıştır. Analizler olumlu ebeveynliğin (duygusal sıcaklığın) kişiler arası duygu düzenlemeyi ve sosyal öz yeterliği pozitif, olumsuz ebeveynliğin (reddediciliğin ve aşırı koruyuculuğun) ise negatif yönde yordadığını göstermiştir. Sosyal öz yeterlik ile kişiler arası duygu düzenleme arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Aracılık modellerinin anlamlı olduğu, sosyal öz yeterliğin kısmi aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları, çocukluk dönemindeki ebeveyn tutumlarına ilişkin algıların yetişkinlikteki duygu düzenleme ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynlik, Duygu Düzenleme, Sosyal Öz yeterlik, Yetişkinlik

The Relationship between Parenting Attitudes and Interpersonal Emotional Regulation: The Mediating Role of Social Self-Efficacy

Abstract

This research aims to examine the relationships between parenting attitudes, interpersonal emotion regulation and social self-efficacy, and also the mediating role of social self-efficacy. The research group consisted of 589 undergraduate and graduate students (Female = %53.3, Male = %46.7) between the ages of 20-35. Data were collected using a personal information form, the short form of EMBU (Egna Minnen Beträffande Uppfostran), the Interpersonal Emotion Regulation Questionnaire and the Social Efficacy Scale. The PROCESS macro was used to examine the mediating effect. Analyses showed that positive parenting (emotional warmth) positively predicted interpersonal emotion regulation and social self-efficacy, while negative parenting (rejection and overprotection) negatively predicted those variables. A positive relationship was found between social self-efficacy and interpersonal emotion regulation. Mediation models were significant with social self-efficacy having a partial mediating effect. The results of the study reveal that perceptions of parenting attitudes in childhood are directly or indirectly related to emotion regulation in adulthood.

Keywords: Parenting, Emotion Regulation, Social Self-Efficacy, Adulthood

Makale Türü: Araştırma makalesi

Paper Type: Research article

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fenerbahçe Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, petek.akman@fbu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7797-0353>

1. Giriş

Çocukluk dönemindeki ebeveynler ile ilişkiler, ebeveynlerin tutumları ve yaklaşımları çocukların sosyoduygusal gelişimlerini önemli düzeyde etkilemektedir (Denham, Wyatt, Bassett, Echeverria ve Knox, 2009). Çocuklar, ebeveynleri ile kurdukları iletişim aracılığı ile duyguları tanıma ve duygu düzenleme becerileri kazanmaktadırlar. Duygu düzenleme becerilerinin yanı sıra ebeveynlik tutumları ve yaklaşımları sosyal öz yeterlik gelişiminde de rol oynamaktadır (Bilgin, 2011; Graziano, Bonino ve Cattelino, 2009). Ebeveynler ile ilişkilerin ve aile ortamının uzun süreli olumlu ya da olumsuz sosyoduygusal etkileri olabilmektedir (Barber, Stolz ve Olsen, 2005; Denham vd., 2009). Çocukluktaki aile ortamının yetişkinlikteki gelişimsel sonuçlarının incelenmesi, özellikle sosyoduygusal becerilerin gelişimine etkilerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda araştırmada beliren yetişkinlerin ve genç yetişkinlerin çocukluk dönemlerindeki ebeveynlerinin tutumlarına ilişkin algıları ile kişiler arası duygu düzenleme ve sosyal öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.1. Ebeveynlik Tutumları

Çocuğun yaşadığı duygusal ortamı belirleyen ebeveynlik tutumları (Darling ve Steinberg, 1993), ebeveynlik davranışlarını ya da davranış kümelerini içermektedir. Çeşitli ebeveynlik tanımlarına bağlı olarak farklı kuramsal yaklaşımlar önerilmiş ve ölçme araçları geliştirilmiştir. Ebeveynlik tutumlarına ya da stillerine ilişkin tanımlar genel olarak Baumrind'in (1971) tipolojik yaklaşımına dayanmaktadır. Baumrind (1971) ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri sıcaklığın ve kontrolün düzeyine göre üç ebeveynlik tutumu (demokratik/yetkili, otoriter/yetkeci, izin verici) tanımlamıştır. Maccoby ve Martin (1983) bu ebeveynlik tutumlarını daha detaylı ele almışlardır. Duyarlılık/kabul ve kontrol/talepkarlık boyutlarına göre dört ebeveynlik stili önermişlerdir. Bu stiller; demokratik (yüksek düzeyde duyarlılık ve kontrol), otoriter (duyarlılığın düşük ve kontrolün yüksek olması), izin verici-hoşgörülü (duyarlılığın yüksek ve kontrolün düşük olması) ve izin verici-ihmalî (düşük düzeyde duyarlılık ve kontrol) olarak adlandırılmıştır.

Ebeveynlik stilleri çok sayıda ebeveynlik davranışını içermektedir ve ebeveynlik boyutlarına dayalı olarak belirlenmektedir. Ancak tipolojik yaklaşım davranışların ve boyutların ayrı ayrı incelenmesine olanak vermemektedir. Bu nedenle ebeveynliğin karmaşık yapısının belirlenebilmesi, tüm boyutların ve süreçlerinin etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için boyutların ayrı ayrı ele alınması önerilmiştir (Skinner, Johnson ve Snyder, 2005). Diğer yandan, tipolojik ve boyutsal yaklaşım ebeveynlik boyutlarını temel almaları açısından benzerlik göstermektedir ve birbirlerini tamamlamaktadır (Darling ve Steinberg, 1993).

Rohner (1986; 2004) tarafından önerilen Kişiler Arası Kabul-Red Kuramında çocukluk döneminde ebeveynlerden algılanan kabul veya reddin bireylerin kişilik gelişimi ve psikolojik uyumları üzerinde güçlü etkileri olduğu belirtilmektedir. Kuramda ebeveyn kabulü anne-babanın çocuklarına karşı sıcaklık, ilgi ve şefkat göstermelerini, ebeveyn reddi ise sıcaklık içeren bu tür yaklaşımları benimsememeleri, eleştirel, hatta saldırgan davranışlar sergilemeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin yaklaşımlarının kabul ve reddetme boyutları şeklinde kavramsallaştırılmasının farklı kültürlerde de geçerli olduğu savunulmaktadır (Rohner & Lansford, 2017).

Skinner ve diğerleri (2005) ise çok sayıda ebeveynlik çalışmasını inceledikleri araştırmalarında altı temel ebeveynlik boyutu belirlemişlerdir. Ebeveynlik yaklaşımlarını; ebeveyn sıcaklığı, özerklik desteği, yapı (örn., öngörülebilir ve tutarlı beklentiler), reddedicilik, zorlama (örn., kısıtlayıcı, aşırı kontrolcü, otoriter ebeveynlik yaklaşımları) ve kaos (örn., müdahale edici, tutarsız ebeveyn davranışları) olmak üzere gruplamışlardır. Ebeveyn sıcaklığı, özerklik desteği ve yapı olumlu ebeveynlik boyutları; reddedicilik, zorlama ve kaos olumsuz ebeveynlik boyutları olarak ele alınmıştır (Skinner vd., 2005).

Kuramsal açıdan ebeveynlik tutumlarının genel olarak olumlu ve olumsuz olarak gruplandırıldıkları görülmektedir. Maccoby ve Martin (1983) tarafından önerilen ebeveynlik tutumları, Rohner'in (1986; 2004) Kişiler Arası Kabul-Red Kuramı, Skinner ve diğerlerinin (2005) belirledikleri ebeveynlik tutumları da olumlu ve olumsuz ebeveynliğin ayrıştırılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu çalışma Arrindell ve diğerleri (1999) tarafından önerilen ebeveynlik tutumları yaklaşımını temel almaktadır. Önerilen ebeveynlik tutumları yaklaşımına (Arrindell vd., 1999) göre duygusal sıcaklık boyutu olumlu ebeveynlik, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk boyutları olumsuz ebeveynlik olarak değerlendirilmektedir. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeğinin kullanıldığı önceki araştırmalarda (Bi vd., 2024; Kang vd., 2024; Liu vd., 2023; Xu ve Yan, 2023) da olumlu ve olumsuz ebeveynlik tutumları benzer şekilde ele alınmıştır.

Duygusal sıcaklık ebeveynlerin çocuklarına sevgi, ilgi, yakınlık göstermelerini, destekleyici ve kabul edici olmalarını ifade etmektedir (Arrindell vd., 1999). Reddedicilik boyutu; aşırı tepkisel, yargılayıcı ya da eleştirel tutumları, ebeveynlerin yeterli düzeyde ilgi ve sevgi göstermemelerini içermektedir (Skinner vd., 2005). Aşırı koruyuculuk boyutu ise ebeveynlerin aşırı kontrolcü olmaları, çocuklarının bağımsız davranışlarını cesaretlendirmeyerek kısıtlamaları ve yönetmeleri gibi yaklaşımları ifade etmektedir (Coplan, Reichel ve Rowan, 2009).

Duygusal sıcaklığın duygusal ve davranışsal sorunlar ile negatif, aşırı koruyuculuğun ve reddediciliğin pozitif yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir (Wang vd., 2024). Benzer şekilde aşırı koruyuculuğun içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları (Smorti vd., 2024), reddediciliğin olumlu benlik algısının azalması (Ener ve Can, 2021) gibi olumsuz sosyoduygusal sonuçlar ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Sosyoduygusal gelişim açısından duygusal sıcaklığın aşırı koruyuculuktan ve reddedicilikten farklı etkilerinin olduğu dikkate alındığında, olumlu ve olumsuz ebeveynlik tutumlarının etkilerinin ayrı ayrı incelenmesi ebeveynlik ile ilgili süreçlerin daha kapsamlı değerlendirilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.2. Ebeveynlik Tutumları ile Duygu Düzenleme Arasındaki İlişki

Duygu düzenleme; bireyin kendi duygusal tepkilerini değerlendirmek, takip etmek ve değiştirmek için kullandığı içsel ve dışsal süreçleri ifade etmektedir (Thompson, 1994). Duyguların oluşması, durumun değerlendirilmesi, durumun ya da tepkilerin değiştirilmesi gibi farklı aşamalarda duygu düzenlenebilmektedir (Gross, 1998). Duygu düzenleme sadece bireyin kullandığı öz düzenleme stratejileri ile değil aynı zaman kişiler arası süreçler aracılığı ile de gerçekleşmektedir (Zaki ve Williams, 2013). Ancak duygu düzenleme modelleri (örn., Gross, 1998) ve çalışmaları (örn., Jiao, Cui ve Fincham, 2024) çoğunlukla kişi içi etmenlere ve içsel süreçlere odaklanmaktadır. Yakın zamanda dışsal süreçlere daha çok ilgi gösterilmeye, kişiler arası duygu düzenleme daha fazla sayıda araştırmada incelenmeye ve bu alanda modeller önerilmeye başlanmıştır.

Duyguların oluşması ve düzenlenmesi sosyal bağlamlarda gerçekleşmektedir. Sadece çocuklukta değil yetişkinlikte de sosyal bağlamlar duygu düzenlemede rol oynamaktadır. Bireyler duygularını anlamlandırmak ve düzenlemek için diğer bireylerden destek almaktadır. Benzer şekilde diğer bireylerin duygularını anlamaları ve yönetmeleri için onlara destek olmaktadır. Kişiler arası duygu düzenlenmeyi açıklayan önemli modellerden birisi Hofman, Carpenter ve Curtiss (2016) tarafından önerilmiştir. Modelde duygu düzenlemede sosyal etkileşimlerin rolü vurgulanmaktadır ve kişiler arası duygu düzenlemede dört stratejiye; olumlu duyguları artırma, yatıştırılma, bakış açısı edinme ve sosyal model alma stratejilerine odaklanılmaktadır. Birey, sosyal etkileşimler aracılığı ile bu stratejileri kullanmaktadır ancak bu süreç bilinçli bir şekilde ya da isteyerek gerçekleşmemektedir.

Olumlu duyguları artırma stratejisi, mutluluk ve sevinç gibi olumlu duyguların güçlendirilmesini içermektedir (Hofman vd., 2016). Şefkat ve anlayış görmek, duygusal destek almak ve teselli edilmek için diğer bireyler ile iletişim kurulması yatıştırılma stratejisi altında ele alınmaktadır. Bakış açısı edinme

stratejisi, birey duygusal zorluklar ile baş ederken başkalarının daha zor durumda olduğunun ve bireye endişelenmemesi gerektiğinin hatırlatılmasını ifade etmektedir. Ayrıca sosyal etkileşimler aracılığı ile bireyin yaşamakta olduğu durum ve olumsuz duygular ile diğer bireylerin nasıl baş edeceğini öğrenmesini ifade eden sosyal model alma stratejisi de kişiler arası duygu düzenleme için kullanılabilir. Olumlu duyguları artırma stratejisi dışındaki stratejiler olumsuz duygular deneyimlendiğinde kullanılmaktadır.

Ebeveynlerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin gelişimindeki rolüne ilişkin farklı modeller (örn., Eisenberg, Spinrad ve Cumberland, 1998; Gottman, Katz ve Hooven, 1996) önerilmiştir. Duygu düzenleme sürecini açıklayan Üçlü Modelde (Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007) aile ortamının çocukların duygu düzenlemelerini üç şekilde; gözlem, ebeveynlik uygulamaları ve davranışları, ailedeki duygusal iklim aracılığı ile etkiledikleri savunulmaktadır. Çocuklar duygu düzenlemeyi ebeveynlerinin duygularını ifade şekillerini, etkileşimlerini gözlemleyerek, ebeveynlerini model alarak öğrenmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarının duygularına verdikleri tepkiler, duyguları ve duygu stratejilerini öğretmeleri gibi duygu sosyalleşmesi ile ilgili ebeveynlik uygulamaları da etkili olmaktadır. Morris ve diğerleri (2007) ailedeki duygusal ortamın duygusal gelişimde ve duygu düzenlemede önemli rolü olduğunu vurgulamaktadır. Ebeveyn-çocuk arasındaki bağlanma, ebeveynlik stilleri, ebeveynler arasındaki ilişkiler ailedeki duygusal iklimi belirlemektedir. Olumsuz, baskıcı ve belirsiz duygusal iklimin çocuğun tepkisel olması, beklenmeyen duygusal dışavurumlarda bulunması, duygu düzenleme güçlüğü yaşaması gibi sonuçları olabilmektedir. Çocuklar, kabul, ilgi ve sevgi gördükleri aile ortamında duygusal açıdan güvende ve kendilerini ifade etme açısından özgür hissetmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının duygularını kabul etme (Gottman, 2001), sıcaklık ve yakınlık gösterme gibi olumlu ebeveynlik tutumları sergilemeleri (Zimmer-Gembeck, Rudolph, Kerin ve Bohadana-Brown, 2022) çocukların duygu düzenleme becerileri geliştirmelerine katkıda bulunurken, aşırı koruyucu ebeveynlik çocukların öz düzenleme becerileri kazanımını engelleyebilir (Perry, Calkins ve Shanahan, 2018). Beliren yetişkinlik döneminde de olumlu ve olumsuz ebeveynliğin duygu düzenleme açısından benzer sonuçları olmaktadır. Ebeveynlerin duygusal sıcaklığının ve yakınlığının beliren yetişkinliklerin duygu düzenlemesi ile pozitif (Das, 2022; Shen, Cheah ve Yu, 2018), kontrolünün ve aşırı koruyuculuğunun negatif (Jiao, Cui ve Fincham, 2024) yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, ebeveyn reddediciliği ile beliren yetişkinlikteki duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu gösterilmiştir (Casselman ve McKenzie, 2014).

1.3. Ebeveynlik Tutumları ile Sosyal Öz yeterlik Arasındaki İlişki

Sosyal öz yeterlik, Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramına (1986) ve öz yeterlik kavramına dayanmaktadır. Öz yeterlik bireyin farklı durumlarda başarılı olması için gereken davranışları gösterebilecek kapasitesi ya da yetenekleri olduğuna ilişkin inancı şeklinde tanımlanmaktadır (Bandura, 1977). Öz yeterliğin düzeyi bireyin kendi davranışlarını, güdülerini ve sosyal çevresini yönetebilecek becerileri olduğuna ilişkin güvenini yansıtmaktadır. Öz yeterliği bireyin önceden doğrudan ya da dolaylı olarak deneyimlediği olaylar ya da durumlar, sözel ikna, fiziksel ve psikolojik durum belirlemektedir (Bandura, 1977). Bireyin öz yeterlik inancının yüksek olması belirli davranışları göstermek için yetkin olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak bireyin kendine ilişkin değerlendirmeleri amaçlarını belirlemesinde, güdülenmesinde, amaçlarına ulaşmak için çaba ve zorluklara karşı dayanıklılık göstermesinde, başarı elde etmesinde rol oynamaktadır (Bandura, 1977).

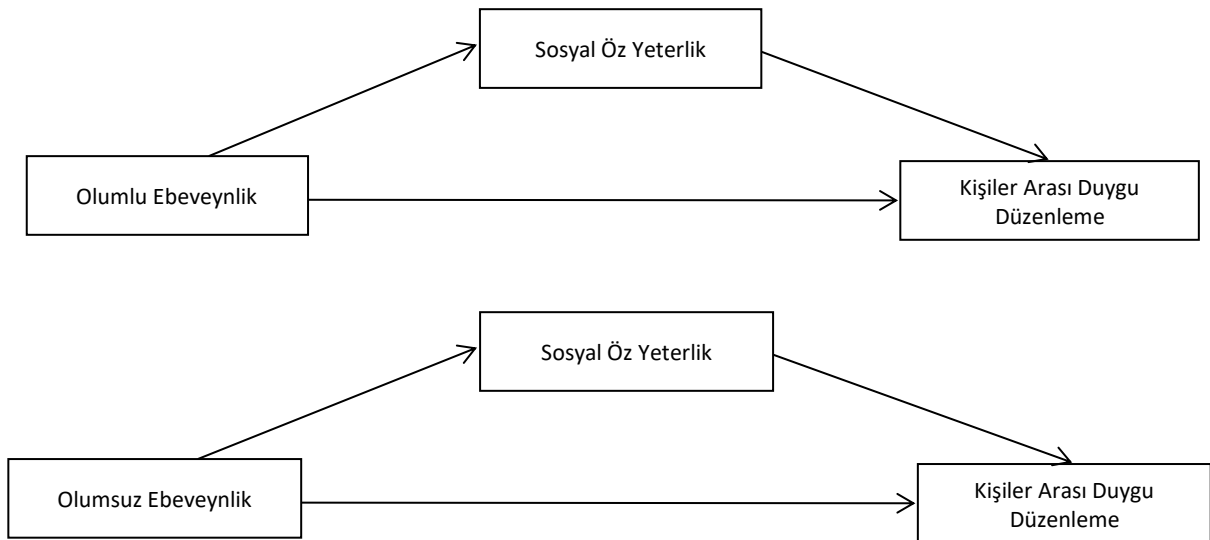
Öz yeterlik düzeyi işlevsellik alanına, koşullara ve sosyal ortama göre değişiklik göstermektedir (Bandura, 2012). Öz yeterlik sosyal ilişkilere uygulandığında sosyal öz yeterlik olarak adlandırılmaktadır (Wright, Wright ve Jenkins-Guarnieri, 2013). Sosyal öz yeterlik, bireylerin sosyal ilişkilerde belirli görevleri ya da davranışları başarılı bir şekilde gerçekleştirebileceklerine ilişkin inanışlarını ifade

etmektedir (Wright vd., 2013). Bireyin kişiler arası ilişkileri başlatma ve sürdürme becerilerine güvenmesi kişiler arası ilişkilerini etkilemektedir. Sosyal öz yeterliği düşük olan bireyler sosyal ortamlarda yetersizliklerine odaklanma eğilimi gösterebilir, sosyal etkileşimlere ilişkin olumsuz beklentiler geliştirebilir (Bandura, 2012). Diğer yandan sosyal öz yeterliğin yüksek olması üniversite öğrencilerinin daha az psikolojik sorun yaşamalarında rol oynamaktadır (Palancı, 2023). Öz yeterliğin ebeveyn sıcaklığı (Boon, 2007; Liu vd., 2024) ile pozitif, reddedicilik (Niditch ve Varela 2012; Wu, Woo, Yap ve Lim, 2023) ve aşırı koruyuculuk (Bradley-Geist ve Olson-Buchanan, 2014) ile negatif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Sosyal öz yeterliği ebeveynlik ile ilişkili inceleyen görece az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar sosyal öz yeterliğin yüksek olmasının ebeveynlerin çocuklarına ilgi ve sıcaklık göstermeleri (Bilgin, 2011), sosyal destek vermeleri (Graziano vd., 2009; Traş ve Arslan, 2013), çocuklarının görüşlerini özgürce ifade etmelerini desteklemeleri (Jang ve Kim, 2012) ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

1.4. Sosyal Öz Yeterliğin Duygu Düzenleme ile İlişkisi ve Aracılık Rolü

Alan yazın incelendiğinde sosyal öz yeterliğin ve kişiler arası duygu düzenlemenin birlikte ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak genel öz yeterlik (Koca ve Ekşi, 2021; Pocnet, Dupuis, Congard ve Jopp, 2017) ile duygu düzenleme arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Sosyal öz yeterliğin duygu düzenleme süreçlerinden yeniden değerlendirme ile pozitif (Zyberaj, 2022), olumsuz duyguları düzenleme kapasitesi ile negatif (Santarpia, Consiglio ve Borgogni, 2024) ilişkisi olduğu gösterilmiştir. Benzer şekilde sosyal öz yeterliğin kişiler arası duygu düzenleme ile de ilişkili olabileceği değerlendirilmiştir.

Sosyal gelişim kuramlarına (örn., Bandura, 1986) ve duygu düzenleme modellerine (örn., Gross, 1998; Hofman vd., 2016) dayanılarak, kişiler arası duygu düzenleme yapılabilmesi için bireylerin sosyal ilişkiler kurmada kendilerini yeterli hissetmelerinin önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sosyal ilişkileri başlatma ve sürdürme konusunda kendilerini yeterli gören bireylerin diğer bireylerden duygusal destek alma ya da bakış açısı alma gibi kişiler arası duygu düzenleme stratejilerini kullanma eğilimi göstermeleri beklenebilir. Ayrıca, öz yeterliğin ebeveynlik (Liu vd., 2024; Niditch ve Varela 2012) ve duygu düzenleme (Koca ve Ekşi, 2021; Pocnet vd., 2017) ile ilişkilerine dayanılarak sosyal öz yeterliğin olumlu ya da olumsuz ebeveynlik ile kişiler arası duygu düzenleme arasında aracılık rolü olabileceği düşünülmüştür.

Şekil 1. Önerilen aracılık modelleri

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada beliren yetişkinlik ve genç yetişkinlik dönemlerindeki bireylerin çocukluk dönemindeki hem annelerinin hem de babalarının tutumlarına ilişkin algıları incelenmiştir. Araştırmada olumlu (duygusal sıcaklık) ve olumsuz (reddedicilik ve aşırı koruyuculuk) ebeveynlik tutumlarının yetişkinlerin kişiler arası duygu düzenleme becerilerine ve sosyal öz yeterliklerine etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, sosyal öz yeterliğin olumlu ve olumsuz ebeveynlik ile kişiler arası duygu düzenleme arasındaki aracılık rolünün belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda önerilen araştırma modelleri Şekil 1’de sunulmuştur.

Alan yazınına dayalı olarak olumlu ebeveynliğin sosyal öz yeterliği (H1) ve kişiler arası duygu düzenlemeyi (H2) pozitif yönde yordaması beklenmektedir. Olumsuz ebeveynliğin ise sosyal öz yeterliğin (H3) ve kişiler arası duygu düzenlemenin negatif (H4) yordayıcısı olacağı varsayılmıştır. Sosyal öz yeterlik ile kişiler arası duygu düzenleme arasında pozitif ilişki olması (H5), sosyal öz yeterliğin olumlu ebeveynlik (H6) ve olumsuz ebeveynlik (H7) ile kişiler arası duygu düzenleme arasında kısmi aracılık rolünün anlamlı olması beklenmektedir.

Ebeveynlik ile içsel duygu düzenleme ve öz yeterlik ilişkisine geniş yer verilmek ile birlikte kişiler arası duygu düzenlemenin (örn., Newman ve Davis, 2024) ya da sosyal öz yeterliğin ebeveynlik ile ilişkisinin incelendiği oldukça az sayıda araştırma bulunmaktadır. Öz yeterlik ile ebeveynlik arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar (örn., Liu vd., 2024; Wu vd., 2023) çoğunlukla genel öz yeterliğe odaklanmaktadır. Ancak, araştırmada sosyal ilişkileri ve iyi oluşu etkileyen önemli değişkenler olan sosyal öz yeterliğin ve kişiler arası duygu düzenlemenin ebeveynlik kapsamında incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ebeveynler ile ilişkilerin uzun süreli sosyoduygusal etkileri (Denham vd., 2009) olmaktadır. Bu nedenle çocukluktaki aile ortamına ilişkin algıların yetişkinliğe etkilerini göstermesi açısından araştırmanın sonuçlarının önemli olması beklenmektedir. Araştırmada annelerin ve babaların tutumlarının bir arada değerlendirilmesi aile ortamının daha iyi anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca çalışmada sosyal öz yeterliğin, ebeveynliğin niteliği ile kişiler arası duygu düzenleme arasındaki ilişkideki rolünün belirlenmesinin alan yazınına ve psikoloji uygulamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Grubu

Araştırmaya 20 ile 35 yaşları (Ort. = 26.97; SS = 4.84) arasındaki beliren yetişkinlik ya da genç yetişkinlik dönemlerindeki 589 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve belirlenen yaş grubundaki lisans ya da yüksek lisans öğrencileri çalışmaya dahil edilmiştir. 20 ile 35 yaşları arasında olmayan, üniversite eğitime devam etmeyen beliren ya da genç yetişkinler ve doktora eğitimi alan öğrenciler araştırmaya dahil edilmemiştir. Katılımcıların yarısının 26 yaşın altında olduğu tespit edilmiştir. Araştırma grubunun %53.3’ü kız (n = 314) ve %46.7’si erkek (n = 275) öğrenciden oluşmuştur. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin %10’unun (n = 59) 3. sınıf, %66.9’unun (n = 394) 4. sınıf ve %23.1’inin (n = 136) yüksek lisans öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %68.9’u (n = 406) çalıştığını ifade etmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma grubunun sosyodemografik özellikleri ile ilgili bilgi edinmek için araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve çalışma durumu ile ilgili açık uçlu ya da seçmeli olarak hazırlanan sorulara yer verilmiştir.

2.2.2. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği – Çocuk Formu (KAET-Ç)

Katılımcıların çocukluk dönemlerindeki ebeveynlerinin tutumlarına ilişkin algıları Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu (KAET-Ç) ile belirlenmiştir. Ölçek, Arrindell ve diğerleri (1999) tarafından geliştirilmiştir. Dirik, Yorulmaz ve Karancı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 23 maddeden oluşan KAET-Ç, reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık boyutlarını içermektedir. Reddedicilik ve duygusal sıcaklık alt ölçekleri 7'şer maddeden, aşırı koruyuculuk alt ölçeği 9 maddeden oluşmaktadır. Annelerin ve babaların tutumları ayrı formlarda değerlendirilmektedir. Katılımcılardan, ölçek maddelerini 1 (Hayır, hiçbir zaman) ile 4 (Evet, çoğu zaman) arasında değerlendirmeleri istenmektedir. Dirik ve diğerlerinin çalışmasında (2015) babanın reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık düzeyi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırası ile .71, .73 ve .79 olarak hesaplanmıştır. Anneden algılanan reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırası ile .64, .72 ve .75 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada anneden algılanan hem reddedicilik hem de aşırı koruyuculuk için güvenilirlik katsayıları .77; aynı alt ölçeklerde babaya ilişkin değerlendirmeler için ise sırasıyla .79 ve .77 olarak hesaplanmıştır. Duygusal sıcaklık alt ölçeğinin güvenilirlik katsayısı annelere ve babalara ilişkin değerlendirmeler için sırasıyla .77 ve .82 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının annelerin ve babaların duygusal sıcaklığına dayanan olumlu ebeveynlik değişkeni için .83 ve reddedicilik ve aşırı koruyuculuk boyutları ile belirlenen olumsuz ebeveynlik puanı için .73 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3. Kişiler Arası Duygu Düzenleme Ölçeği

Kişiler Arası Duygu Düzenleme Ölçeği Hofmann, Carpenter ve Curtiss (2016) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği Gökdağ, Sorias, Kıran ve Ger (2019) tarafından yapılmıştır. Dört faktörü içeren Kişiler Arası Duygu Düzenleme Ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. Faktörler; sosyal model alma (6 madde), yatıştırılma (5 madde), olumlu duyguları artırma (5 madde) ve bakış açısı edinme (4 madde) olarak adlandırılmıştır. Katılımcılardan her maddeyi 5'li Likert tipi (5 = Tümüyle doğru, 1 = Hiç doğru değil) bir ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmektedir. Gökdağ ve diğerlerinin araştırmasında (2019) sosyal model alma, yatıştırılma, olumlu duyguları artırma ve bakış açısı edinme alt ölçekleri için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .89, .86, .86 ve .81 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada aynı alt ölçekler için sırasıyla güvenilirlik katsayıları .84, .87, .85, .81 ve bütün ölçek için .84 olarak bulunmuştur. Benzer araştırmalarda (örn., Tepeli Temiz ve Elsharnoubi, 2022) olduğu gibi ölçekten alınan toplam puan üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

2.2.4. Sosyal Yeterlik Ölçeği

Wright, Wright ve Jenkins-Guarnieri (2013) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Bakioğlu ve Türküm (2017) tarafından yapılan Sosyal Yeterlik ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği iki alt ölçekten oluşmaktadır. Bu iki alt ölçek; Sosyal Yeterlik Ölçeği ve Sosyal Sonuç Beklentileri Ölçeği ayrı ayrı ya da bir arada değerlendirilebilmektedir. Bu çalışmanın amaçları doğrultusunda araştırmada sadece Sosyal Yeterlik (Öz yeterlik) Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 13 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler 5'li Likert tipi (5 = Kesinlikle katılıyorum, 1 = Kesinlikle katılmıyorum) bir ölçek ile değerlendirilmektedir. Sosyal Yeterlik Ölçeği için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı Bakioğlu ve Türküm'ün uyarlama çalışmasında (2017) .92 ve bu çalışmada .84 olarak bulunmuştur.

2.3. İşlem

Araştırmanın yürütülebilmesi için öncelikle etik kurul izni (Beykoz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, 2020/1-5) alınmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi (Rahi, 2017) ile araştırma grubu belirlenmiştir. Derslerin bitiminde farklı fakültelerin öğrencilerine duyuru yapılarak çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrenciler araştırma grubuna dahil edilmiştir. Veri toplama araçları üniversite

öğrencilerine bireysel olarak uygulanmıştır. Uygulamaya başlanmadan önce katılımcılara uygulama sürecine ve verinin kullanımına ilişkin bilgi verilmiştir. Bütün katılımcılar araştırma kapsamında elde edilen verinin kullanımına ilişkin onam formunu imzalamışlardır. Veri toplama araçlarının uygulanması yaklaşık 35 dakika sürmüştür.

2.4. Veri Analizi

Araştırma verisi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 23 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. 594 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Ancak veri analizine başlanmadan önce veri toplama araçlarını eksik bir şekilde tamamlamış olan beş öğrenci olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle beş kişinin verisi, veri setinden çıkartılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcılara uygulanan Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formunu (KAET-Ç) (Arrindell vd., 1999) kullanan ve aracılık etkilerinin incelendiği çok sayıda araştırma (Bi vd., 2024; Kang vd., 2024; Liu vd., 2023; Xu ve Yan, 2023) bulunmaktadır. Bu araştırmalarda olumlu ebeveynlik ile olumsuz ebeveynlik ayrı ayrı, annelerin ve babaların tutumları bir arada değerlendirilmiştir. Bu çalışmada da aracılık etkisi incelendiğinden sosyoduygusal sonuçların ayrışması ve ayrıca aile ortamının etkilerinin belirlenmesi amaçlandığı için olumlu ve olumsuz ebeveynliğin diğer araştırma değişkenleri ile ilişkilerinin ayrı ayrı incelenmesi önemli görülmektedir. Annelerin ve babaların duygusal sıcaklık düzeylerinin değerlendirildiği alt ölçeklerden elde edilen puanlar toplanarak olumlu ebeveynlik puanı hesaplanmıştır. Olumsuz ebeveynlik özellikleri olarak kabul edilen (Skinner vd., 2005) reddedicilik ve aşırı koruyuculuk boyutlarına dayanarak olumsuz ebeveynlik tutumu belirlenmiştir. Olumsuz ebeveynlik puanı, annelerin ve babaların reddedicilik ve aşırı koruyuculuk düzeylerinin değerlendirildiği alt ölçeklerde alınan puanlar toplanarak elde edilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda olumlu ve olumsuz ebeveynlik değişkenleri üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Aracılık analizleri SPSS'te kullanılan PROCESS eklentisi (Hayes, 2013) ile gerçekleştirilmiştir. Hayes'in (2013) önerileri doğrultusunda toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Model 4 kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler (çarpıklık ve basıklık değerleri, aritmetik ortalama, standart sapma) hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler çarpımı korelasyon analizleri ve doğrusal regresyon analizleri yapılarak belirlenmiştir. Olumlu ebeveynliğin ve olumsuz ebeveynliğin sosyal öz yeterlik ve kişiler arası duygu düzenleme ile ilişkilerinin incelenmesi için doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Ayrıca sosyal öz yeterliğin aracılık etkisinin incelemesinde bootstrapping yöntemi (5000 yeniden örnekleme özelliği) kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Betimsel istatistikler ve Pearson momentler çarpımı korelasyon analizlerinin sonuçları

Değişkenler	Ort.	SS	En Küçük Değer	En Büyük Değer	1	2	3
1. Olumlu Ebeveynlik	39.43	8.44	14	56	-		
2. Olumsuz Ebeveynlik	60.79	13.93	33	120	-.23*	-	
3. Sosyal Öz Yeterlik	54.14	6.77	18	64	.28*	-.29*	-
4. Kişiler Arası Duygu Düzenleme	66.47	15.35	24	97	.13*	-.16*	.18*

* $p < .001$

3. Bulgular

Bu bölümde öncelikle değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler ve Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizlerinin sonuçları açıklanmıştır. Daha sonra olumlu ebeveynlik ile sosyal öz yeterlik ve kişiler arası duygu düzenleme arasındaki ilişkilerin belirlendiği regresyon analizlerine ve aracılık

etkisinin incelendiği bootstrapping yöntemi ile yapılan analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir. Son olarak olumsuz ebeveynlik için yapılan analizlerden elde edilen bulgular sunulmuştur.

Yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizlerinin sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir. Korelasyon katsayıları Cohen’in (1992) sınıflandırmasına (zayıf: $r = .10$, orta düzeyde: $r = .30$, güçlü: $r = .50$) göre değerlendirildiğinde sosyal öz yeterliğin olumlu ebeveynlik ile pozitif ve olumsuz ebeveynlik ile negatif orta düzeyde anlamlı ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Kişiler arası duygu düzenlemenin ise olumlu ebeveynlik ile pozitif ve olumsuz ebeveynlik ile ise negatif zayıf anlamlı ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Sosyal öz yeterliğin kişiler arası duygu düzenleme ile arasındaki pozitif ilişkinin gücünün zayıf olduğu söylenebilir.

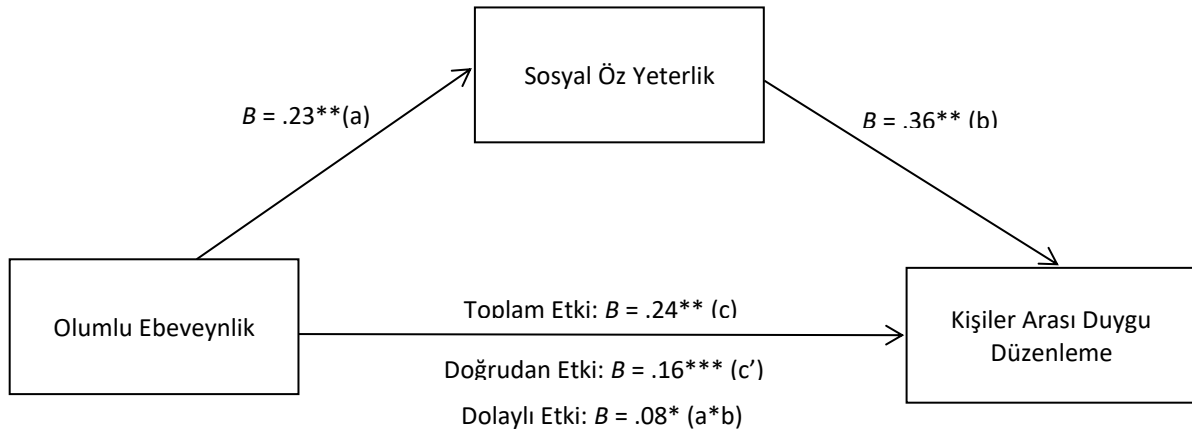
Tablo 2. Olumlu ebeveynlik için yapılan regresyon analizlerinin sonuçları

Yordayan Değişkenler	Sonuç Değişkenleri							
	Sosyal Öz Yeterlik (Y)				Kişiler Arası Duygu Düzenleme (M)			
	B	SH	β	t	B	SH	β	t
Sabit	45.21	1.28		35.29**	40.83	5.24		7.79**
Olumlu Ebeveynlik (X)	.23	.03	.28	7.13**	.16	.08	.09	2,10*
Sosyal Öz Yeterlik (M)					.36	.10	.16	3.73**
	$R^2 = .08$				$R^2 = .04$			
	$F(1, 587) = 50.77, p < .001$				$F(2, 586) = 12.33, p < .001$			

Not: B = Standardize edilmemiş beta kat sayısı, β = Standardize edilmiş beta kat sayısı, SH = Standart hata

* $p < .05$, ** $p < .001$

Öncelikle olumlu ebeveynliğin sosyal öz yeterlik ile ilişkisi incelenmiştir. Tablo 2’de görüldüğü gibi olumlu ebeveynliğin ($B = .23$, %95 GA [.16, .29], $p < .001$, *a yolu*) sosyal yeterliği anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir, $F(1, 587) = 50.77, p < .001$. Olumlu ebeveynliğin %8’lik varyansı açıkladığı tespit edilmiştir. Yapılan ikinci regresyon analizinde olumlu ebeveynliğin ve sosyal öz yeterliğin kişiler arası duygu düzenleme ile ilişkileri incelenmiştir. Modelin anlamlı olduğu ve iki değişkenin toplam varyansın %4’ünü açıkladıkları bulunmuştur, $F(2, 586) = 12.33, p < .001$. Olumlu ebeveynliğin ($B = .16$, %95 GA [.01, .31], $p < .05$, *c’ yolu*) ve sosyal öz yeterliğin ($B = .36$, %95 GA [.17, .54], $p < .001$, *b yolu*) kişiler arası duygu düzenlemeyi pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Olumlu ebeveynlik aracılık modeli

Not: Şekil 2’de standardize edilmemiş beta kat sayıları (B) verilmiştir.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Sosyal öz yeterliğin aracılık rolünün incelenmesi amacı ile toplam etki (doğrudan ve dolaylı etkilerin toplamı) ve dolaylı etki ($a*b$) hesaplanmıştır. Toplam etki modelinin anlamlı olduğu belirlenmiştir, $R^2 = .02$, $F(1, 587) = 10.54$, $p < .01$). Şekil 2’de toplam ($B = .24$, %95 GA [.10, .39], $p < .01$, *c yolu*), doğrudan ($B = .16$, %95 GA [.01, .31], $p < .001$) ve dolaylı etki modellerine ilişkin sonuçlar sunulmuştur. Bootstrapping yöntemi kullanılarak incelenen dolaylı etki modelinde standardize edilmemiş beta kat sayısının güven aralığında sıfır bulunmadığı ($B = .08$, %95 BootGA [.04, .14], $p < .05$) için modelin anlamlı (Preacher ve Hayes, 2004) ve sosyal öz yeterliğin kısmi aracılık etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

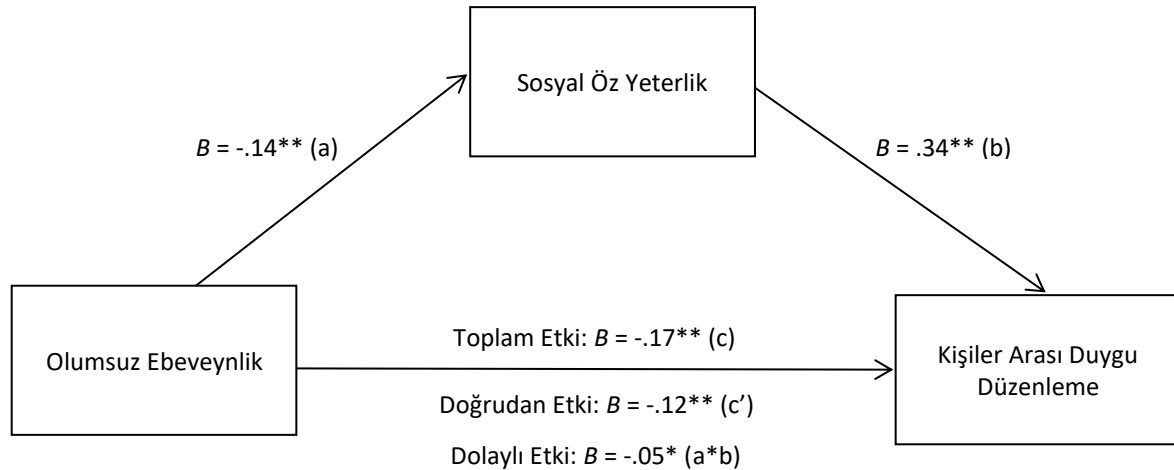
Tablo 3. Olumsuz ebeveynlik için yapılan regresyon analizlerinin sonuçları

Yordayan Değişkenler	Sonuç Değişkenleri							
	Sosyal Öz Yeterlik (Y)				Kişiler Arası Duygu Düzenleme (M)			
	B	SH	β	t	B	SH	β	t
Sabit	62.79	1.20		52.47**	55.53	6.62		8.39**
Olumsuz Ebeveynlik (X)	-.14	.02	-.29	-7.42**	-.12	.05	-.11	-2.63*
Sosyal Öz Yeterlik (M)					.34	.10	.15	3.54**
	$R^2 = .09$				$R^2 = .04$			
	$F(1, 587) = 55.07$, $p < .001$				$F(2, 586) = 13.62$, $p < .001$			

Not: B = Standardize edilmemiş beta kat sayısı, β = Standardize edilmiş beta kat sayısı, SH = Standart hata

* $p < .01$, ** $p < .001$

Olumsuz ebeveynliğin sosyal öz yeterlik ile ilişkisinin incelendiği regresyon analizi, modelin anlamlı olduğunu göstermiştir, $F(1, 587) = 55.07$, $p < .001$) (Tablo 3). Olumsuz ebeveynliğin ($B = -.14$, %95 GA [-.18, -.11], $p < .001$) toplam varyansın %9’una açıkladığı bulunmuştur. Olumsuz ebeveynlik ile sosyal öz yeterliğin birlikte kişiler arası duygu düzenlemeyi yordama gücünün incelendiği regresyon analizinde, modelin anlamlı olduğu ve iki değişkenin toplam varyansın %4’ünü açıkladıkları belirlenmiştir, $F(2, 586) = 13.62$, $p < .001$. Kişiler arası duygu düzenlemeyi, olumsuz ebeveynliğin negatif ($B = -.12$, %95 GA [-.21, -.03], $p < .001$, *c’ yolu*) ve sosyal öz yeterliğin pozitif ($B = .34$, %95 GA [.15, .53], $p < .001$, *b yolu*) yönde yordadığı tespit edilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Olumsuz ebeveynlik aracılık modeli

Not: Şekil 3’te standardize edilmemiş beta kat sayıları (B) verilmiştir.

* $p < .05$, ** $p < .001$

Olumsuz ebeveynlik ile kişiler arası duygu düzenleme arasında sosyal öz yeterliğin aracılık rolü, toplam etki ve dolaylı etkiye ilişkin analizler yapılarak incelenmiştir. Toplam etkinin belirlendiği analizler modelin anlamlı olduğunu göstermiştir, $R^2 = .02$, $F(1, 587) = 14.39$, $p < .001$). Toplam etki modeline ($B = -.17$, %95 GA $[-.26, -.08]$, $p < .001$) ve doğrudan etki modeline ($B = -.12$, %95 CI $[-.21, -.03]$, $p < .001$) ilişkin sonuçlar Şekil 3'te verilmiştir. Bootstrapping yöntemi kullanılarak yapılan analizler dolaylı etki modelinde güven aralığında sıfır bulunmadığını ($B = -.05$, %95 BootGA $[-.08, -.02]$, $p < .001$) ve sonuç olarak modelin anlamlı olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlara dayanılarak sosyal öz yeterliğin olumsuz ebeveynlik ile kişiler arası duygu düzenleme arasında kısmi aracılık etkisi olduğuna karar verilmiştir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada beliren yetişkinlerin ve genç yetişkinlerin çocukluk dönemlerindeki ebeveynlerinin tutumlarına ilişkin algılarının kişiler arası duygu düzenleme ve sosyal öz yeterlik düzeyleri ile ilişkileri incelenmiştir. Ayrıca, olumlu ve olumsuz ebeveynlik tutumlarının kişiler arası duygu düzenleme ile ilişkilerinde sosyal öz yeterliğin aracı etkisi belirlenmiştir. Çalışmanın bulguları olumlu ebeveynliğin (anne ve babanın duygusal sıcaklığının) kişiler arası duygu düzenlemeyi ve sosyal öz yeterliği pozitif, olumsuz ebeveynliğin (anne ve babanın reddedici ve aşırı koruyuculuk düzeylerinin) ise negatif yönde yordadığını göstermiştir. Araştırma kapsamında denenen aracılık modellerinin anlamlı olduğu, sosyal öz yeterliğin olumlu ve olumsuz ebeveynlik ile kişiler arası duygu düzenleme arasında kısmi aracılık etkisi bulunduğuna tespit edilmiştir.

Yetişkinlikteki psikolojik ve sosyal gelişimsel süreçlerini ebeveynlerin önceki gelişim dönemlerindeki çocuklarına karşı tutumları ve yaklaşımları etkilemektedir (Denham vd., 2009). Bu araştırmada yapılan analizlerin gösterdiği gibi çocukluk döneminde ebeveynlerinden sıcaklık ve yakınlık gördüğünü hisseden beliren yetişkinler ya da genç yetişkinler duyguları artırma ve sosyal model alma gibi kişiler arası duygu düzenleme stratejilerini (Hofman vd., 2016) etkili bir şekilde kullanmaktadır. Ayrıca, ebeveynlerin reddedici ya da aşırı koruyucu olmalarını ifade eden olumsuz ebeveynliğin yetişkinlikte daha az kişiler arası duygu düzenleme stratejisi kullanılmasında rol oynadığı bulunmuştur.

Araştırmanın bulguları, duygu düzenleme süreçlerinin gelişimini açıklayan Üçlü Modelde (Morris vd., 2007) vurgulanan duygu düzenleme becerileri kazanımında ebeveynlik stillerinin, bağlanmanın, ebeveynler ile ilişkilerin niteliğinin belirlediği ailedeki duygusal ortamın önemli olduğu görüşünü desteklemektedir. Çocuklar duygusal açıdan güvende hissettikleri, yakınlığı içeren, ilgili, destekleyici aile ortamında duyguları tanımayı, ifade etmeyi ve düzenlemeyi öğrenmektedir (Shen vd., 2018; Zimmer-Gembeck vd., 2022). Diğer yandan, reddedici, duygusal gelişimi desteklemeyen, aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları duygu düzenleme becerilerinin kazanılmasında engel oluşturabilmektedir (Jiao vd., 2024).

Duygu düzenleme alanındaki araştırmalarda (Gross, 1998; Jiao, Cui ve Fincham, 2024) çoğunlukla öz düzenleme stratejileri gibi kişi içi etmenler ile ilişkili olarak ebeveynlik incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın sonuçları kişiler arası süreçlerin kişi içi etmenlere benzer şekilde duygu düzenlemede rol oynadığını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın sonuçları duygusal sıcaklığın, yakınlığın ve ilginin yüksek olduğu aile ortamının çocukların ebeveynlerinden duygusal destek alabileceklerini hissetmelerinde ve diğerlerinin bakış açısını almalarında rol oynadığına işaret etmektedir. Kişiler arası duygu düzenleme stratejilerinin (Hofman vd. 2016) çocukluk ve ergenlik dönemlerinde öğrenilmesinin ve uygulanmasının yetişkinlik yıllarında da daha fazla kullanılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Diğer yandan reddedici ya da aşırı koruyucu ebeveynlerin, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılamamaları, çocukları duygularını ifade ettiklerinde uygun tepkileri vermemeleri (De Raeymaecker ve Dhar, 2022) ya da destekleyici olmamaları (Perry, Dollar, Calkins, Keane ve Shanahan, 2020)

çocukların kişiler arası duygu düzenleme becerileri kazanmalarında engel oluşturabilir. Olumsuz aile ortamlarında çocukların yeterince duygusal destek almamaları diğer bireyleri duygusal ya da sosyal destek kaynakları olarak algılamamaları ile sonuçlanabilir (Taylor, Conger, Robins ve Widaman, 2015). Çocuklarına sıcaklık ve yakınlık gösteren ebeveynler ise kendi duygu düzenlemelerinde diğer bireylerden destek alma eğilimi gösteriyor ve olumsuz duyguları ile baş etmede etkili stratejiler kullanılıyor olabilirler (Morris vd., 2007). Ebeveynlerin çocukları için olumlu rol model olmaları (Morris vd., 2011) kişiler arası duygu düzenleme stratejilerinden sosyal model almanın beliren yetişkinlikte ve genç yetişkinlikte daha fazla kullanılmasında etkili olduğu düşünülebilir.

Ebeveynlik tutumları çocukların duygu düzenleme becerilerini olduğu gibi öz yeterliklerinin gelişimini de etkilemektedir. Boylamsal araştırmalar bu etkinin uzun süreli olabildiğini göstermektedir. Örneğin, Flouri (2004) 1970 İngiliz Bölük/Kuşak Çalışmasının (British Cohort Study) verilerini analiz ettiği araştırmasında, kadınlarda beş yaşlarındayken annelerinin tutumlarının otuz yaşındaki psikolojik iyi oluş düzeyleri ile ilişkili olduğunu belirlemiştir. Flouri'nin araştırmasında (2004) annelerin çocuklarına karşı tutumlarının otoriter (baskıcı ya da cezalandırıcı) olmamasının kızların yaşam doyumunun yüksek olmasında rol oynadığı gösterilmiştir. Otoriter olmayan ebeveynliğin öz yeterliğin düşük olmasına karşı koruyucu etkisi olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada kesitsel desen kullanıldığı için benzer çıkarımlarda bulunulmasa da çocuklukta ebeveynlik tutumlarına ilişkin algıların niteliği ile yetişkinlikteki sosyal öz yeterliğin düzeyi arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin reddedici (Niditch ve Varela, 2012) ve aşırı koruyucu (Givertz ve Segrin, 2014) tutumları ile öz yeterlik arasında negatif ilişki bulunmaktadır. Wu ve diğerlerinin araştırmasında (2023) ebeveynlerin reddedicilik düzeylerinin yüksek olmasının ergenlerde düşük öz yeterlik ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Aşırı koruyucu tutumları içeren helikopter ebeveynliğin ise beliren yetişkinlerin öz yeterliğini negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir (Reed, Duncan, Lucier-Greer, Fixelle ve Ferraro, 2016). Bu araştırmada reddediciliğin ve aşırı koruyuculuğun sosyal öz yeterliği negatif, duygusal sıcaklığın ise pozitif yönde yordayan ebeveynlik tutumları oldukları belirlenmiştir. Bu bulgular olumlu ebeveynliğin öz yeterlik ile pozitif yönde ilişkili olduğunu gösteren çalışmaların (Boon, 2007; Liu vd., 2024) sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Türkiye'deki beliren yetişkinlerin sosyal öz yeterliğinin ebeveynlik tutumları ile ilişkisinin incelendiği az sayıda çalışmadan biri olan Bilgin'in araştırmasında (2011) ebeveyn sıcaklığını, yakınlığını ve denetimini içeren demokratik ebeveynliğin sosyal öz yeterlik ile pozitif ilişkisinin olduğu gösterilmiştir.

Ebeveynlerin sergiledikleri sıcaklık, duyarlılık ve destekleyici tutumlar çocukların sosyal ortamlarda girişimcilik göstermelerini, ilişkiler kurma ve sürdürme konusunda kendilerine güven duymalarını kolaylaştırmaktadır (Yap ve Baharudin, 2016). Ayrıca, ebeveynlerin model oldukları sosyal davranışlar ve sağlıklı iletişim becerileri, çocukların sosyal durumlarda nasıl hareket etmeleri gerektiğine ilişkin bilgi edinmelerini sağlamaktadır (Eisenberg, Spinrad ve Morris, 2002). Olumlu ebeveynlik sosyal bilişin gelişmesine (Zinkeng ve Takang, 2024) ve öz saygının artmasına (Frank, Plunkett ve Otten, 2010) katkıda bulunarak da sosyal öz yeterliği pozitif yönde etkileyebilmektedir. Buna karşın olumsuz ebeveynlik öz saygının düşük olmasında (Rudy ve Grusec, 2006), sosyal kaygının artmasında (Fatemi, Bakhtiarpour ve Hafezi, 2024) ve olumsuz duyguları düzenlemede zorluk yaşanmasında (Di Giunta vd., 2022) rol oynamaktadır. Bu gibi durumlar sosyal öz yeterliğin azalması ile sonuçlanabilir.

Çalışmanın sosyal öz yeterliğin kişiler arası duygu düzenlemenin pozitif yordayıcısı olduğu bulgusu öz yeterlik ile duygu düzenleme ilişkisini inceleyen araştırmaların (Koca ve Ekşi, 2021; Pocnet vd., 2017) sonuçları ile paralellik göstermektedir. Sosyal öz yeterliğin yüksek olması, sosyal ilişkiler aracılığı ile olumlu duyguların güçlendirilmesi ya da olumsuz duygular ile baş edilmesi (Hofman vd., 2016) ile sonuçlanmaktadır. Öz yeterliği yüksek olan bireyler kapasitelerinin ve becerilerinin farkında oldukları için duygularını daha etkili bir şekilde düzenleyebilir ve daha az olumsuz duygu deneyimlerler (Di Giunta vd., 2017). Benzer şekilde sosyal öz yeterliği yüksek olan bireylerin sosyal becerilerine ilişkin

değerlendirmelerinin daha olumlu olması, daha fazla sosyal etkileşim kurmaları ve sosyal beceri kazanmaları, sonuç olarak duygu düzenlemede sosyal etkileşimlerinden yararlanmaları beklenebilir.

Çalışmanın önemli bir bulgusu sosyal öz yeterliğin kısmi aracılık etkisi olduğunun belirlenmesidir. Olumlu ve olumsuz ebeveynlik, kişiler arası duygu düzenlemeyi doğrudan ve sosyal öz yeterlik aracılığı ile dolaylı olarak etkilemektedir. Bu bulgu çocukluk döneminde ebeveynlerin duygusal sıcaklık göstermelerinin yetişkinlikte bireylerin sosyal öz yeterliklerin yüksek olmasında, yüksek sosyal öz yeterliğin de kişiler arası duygu düzenlemenin daha fazla kullanılmasında rol oynadığına işaret etmektedir. Reddedici ya da aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının ise yetişkinlerin sosyal etkileşimlerde daha az yeterli hissetmeleri ve bu olumsuz inanışlara bağlı olarak diğer bireylerden duygu düzenleme için daha az destek almaları ile sonuçlanmaktadır. Olumsuz ebeveynliğin sosyal öz yeterliğin azalmasına ve Bandura'nın (2012) önerdiği gibi sosyal ilişkiler ile ilgili olumsuz beklentiler geliştirilmesine neden olarak duygu düzenlemeyi etkilediği düşünülebilir.

Bu araştırmada ebeveynlik boyutlarına dayalı olarak belirlenen olumlu ve olumsuz ebeveynlik tutumlarının incelenmesi amaçlandığı için reddediciliğin ve aşırı koruyuculuğun etkileri ayrı ayrı belirlenmemiştir. Ayrıca annelerin ve babalarının tutumlarının bir arada değerlendirilmesi bir sınırlılık oluşturmaktadır. Bu kapsamda ebeveynlik boyutlarının, annelerin ve babaların ebeveynlik tutumlarının etkilerinin ayrı ayrı incelenmesi önerilmektedir. Araştırmada öz bildirim ölçeklerinin kullanılmış ve anneden algılanan reddedicilik alt ölçeğinin güvenilirliğin düşük olması sınırlılık oluşturmaktadır. Cinsiyete ve çalışma durumuna göre dağılım oranları yakın olmak ile birlikte hem lisans hem de yüksek lisans öğrencilerinin çalışmaya dahil edilmesi ve sosyodemografik özelliklerin analizlerde kontrol edilmemesi de sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Çalışma kapsamında sosyodemografik özellikler ve kişilik gibi bireysel, arkadaş ilişkileri gibi sosyal etmenlerin araştırma değişkenleri ile ilişkileri ele alınmamıştır. Söz konusu değişkenlerin etkilerinin de ebeveynliğin yetişkinlikteki sosyoduygusal gelişimdeki rolü kapsamında incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçları çocukluk dönemindeki ebeveynler ile ilişkilerin bireylerin ileriki sosyoduygusal gelişimlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediğini göstermektedir. Ebeveynlerin çocuklarına sıcaklık, yakınlık ve ilgi göstermeleri, özerklik gelişimini engellemeden kontrol uygulamaları, duygusal ifadeyi desteklemeleri sosyal öz yeterliğin ve kişiler arası duygu düzenleme becerilerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Çalışmanın bulguları psikoloji uygulamaları, aile ilişkilerinin yapılandırılması ve duygu düzenleme süreçlerinde ebeveynlerin rolü gibi konular açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın, sosyal öz yeterliği düşük olan çocukların duygu düzenleme becerilerini geliştirmeye yönelik müdahale programlarının hazırlanmasına, olumlu ebeveynlik tutumlarına ve yaklaşımlarına odaklanan eğitsel programların geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma (10.07.2020 tarih ve 1-5 sayılı Beykoz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun Etik Kurul Onay Belgesi ile) bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %100'dür.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M. ... van der Ende, J. (1999). The development of a short form of the EMBU: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 613-628. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00192-5](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00192-5)
- Bakioğlu, F. ve Türküm, A. S. (2017). Psychometric properties of adaptation of the Social Efficacy and Outcome Expectations Scale to Turkish. *European Journal of Educational Research*, 6(2), 213-223. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.6.2.213>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (2012). On the functional properties of perceived self-efficacy revisited. *Journal of Management*, 38(1), 9-44. <https://doi.org/10.1177/0149206311410606>
- Barber, B. K., Stolz, H. E. ve Olsen, J. A. (2005). Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time, culture, and method. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 70(4), 1-137. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.2005.00365.x>
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1, Pt.2), 1-103. <https://doi.org/10.1037/h0030372>
- Bi, X., Cui, H., Pan, B., Liu, Z., Chen, W. ve Ma, Y. (2024). The influence of positive parenting styles on adolescents' materialism: Moderated mediating effect. *Current Psychology*, 43, 19747-19756. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05821-z>
- Bilgin, M. (2011). Relations among proposed predictors and outcomes of social self-efficacy in Turkish late adolescents. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 1-18.
- Boon, H. J. (2007). Low- and high-achieving Australian secondary school students: Their parenting, motivations and academic achievement. *Australian Psychologist*, 42(3), 212-225. <https://doi.org/10.1080/00050060701405584>
- Bradley-Geist, J. C. ve Olson-Buchanan, J. B. (2014). Helicopter parents: An examination of the correlates of over-parenting of college students. *Education & Training*, 56(4), 314-328. <http://dx.doi.org/10.1108/ET-10-2012-0096>
- Casselman, R. B. ve McKenzie, M. D. (2015). Young adults' recollections of parental rejection and self-reported aggression: The mediating roles of insecure adult attachment and emotional dysregulation. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 8, 61-71. <https://doi.org/10.1007/s40653-014-0032-x>
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.155>
- Coplan, R. J., Reichel, M. ve Rowan, K. (2009). Exploring the associations between maternal personality, child temperament, and parenting: A focus on emotions. *Personality and Individual Differences*, 46(2), 241-246. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.10.011>
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Das, R. (2022). Relationship between perceived parenting style and emotional regulation ability among Indian young adults. *The International Journal of Indian Psychology*, 10(4), 1-10. <https://doi.org/10.25215/1004.001>

- De Raeymaecker, K. ve Dhar, M. (2022). The influence of parents on emotion regulation in middle childhood: A systematic review. *Children*, 9(8): 1200. <https://doi.org/10.3390/children9081200>
- Denham, S. A., Wyatt, T. M., Bassett, H. H., Echeverria, D. ve Knox, S. S. (2009). Assessing social-emotional development in children from a longitudinal perspective. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 63(Suppl 1), i37-i52. <https://doi.org/10.1136/jech.2007.070797>
- Di Giunta, L., Iselin, A.-M. R., Eisenberg, N., Pastorelli, C., Gerbino, M., Lansford, J. E. ... Thartori, E. (2017). Measurement invariance and convergent validity of anger and sadness self-regulation among youth from six cultural groups. *Assessment*, 24(4), 484-502. <https://doi.org/10.1177/1073191115615214>
- Di Giunta, L., Lunetti, C., Gliozzo, G., Rothenberg, W. A., Lansford, J. E., Eisenberg, N., Pastorelli, C., Basili, E., Fiasconaro, I., Thartori, E., Favini, A. ve Virzi, A. T. (2022). Negative parenting, adolescents' emotion regulation, self-efficacy in emotion regulation, and psychological adjustment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4): 2251. <https://doi.org/10.3390/ijerph19042251>
- Dirik, G., Yorulmaz, O. ve Karancı, N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. ve Cumberland, A. (1998). The socialization of emotion: Reply to commentaries. *Psychological Inquiry*, 9(4), 317-333. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_17
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L. ve Morris, A. S. (2002). Regulation, resiliency, and quality of social functioning. *Self and Identity*, 1(2), 121-128. <https://doi.org/10.1080/152988602317319294>
- Ener, T. G., & Can, F. (2021). Yetişkinlerin çocuklukta algıladıkları ebeveyn kabul veya reddinin mükemmeliyetçilik, benlik algısı ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4(1), 58-73.
- Fatemi, M., Bakhtiarpour, S. ve Hafezi, F. (2024). Does social self-efficacy act as a mediator in the relationship between parental control and social anxiety?. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 34(2), 197-210. <https://doi.org/10.1177/20556365241239130>
- Flouri, E. (2004). Psychological outcomes in midadulthood associated with mother's child-rearing attitudes in early childhood. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 13, 35-41. <https://doi.org/10.1007/s00787-004-0355-5>
- Frank, G., Plunkett, S. W. ve Otten, M. P. (2010). Perceived parenting, self-esteem, and general self-efficacy of Iranian American adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 19(6), 738-746. <https://doi.org/10.1007/s10826-010-9363-x>
- Givertz, M. ve Segrin, C. (2014). The association between overinvolved parenting and young adults' self-efficacy, psychological entitlement, and family communication. *Communication Research*, 41(8), 1111-1136. <https://doi.org/10.1177/0093650212456392>
- Gottman, J. (2001). Meta-emotion, children's emotional intelligence, and buffering children from marital conflict. C. D. Ryff ve B. H. Singer (Eds.), *Series in affective science. Emotion, social relationships, and health* (s. 23-40) içinde. New York: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195145410.003.0002>
- Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243-268. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.3.243>

- Gökdağ, C., Sorias, O., Kıran, S. ve Ger, S. (2019). Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(1), 57-66. <https://doi.org/10.5080/u23067>
- Graziano, F., Bonino, S. ve Cattelino, E. (2009). Links between maternal and paternal support, depressive feelings and social and academic self-efficacy in adolescence. *European Journal of Developmental Psychology*, 6(2), 241-257. <https://doi.org/10.1080/17405620701252066>
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>
- Hayes, A. F. (2013). *An introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: Guilford Press.
- Hofmann, S. G., Carpenter, J. K. ve Curtiss, J. (2016). Interpersonal Emotion Regulation Questionnaire (IERQ): Scale development and psychometric characteristics. *Cognitive Therapy and Research*, 40(3), 341-356. <https://doi.org/10.1007/s10608-016-9756-2>
- Jang, J. Y. ve Kim, Y-C. (2012). The effects of parent-child communication patterns on children's interactive communication in online communities: Focusing on social self-efficacy and unwillingness to communicate as mediating factors. *Asian Journal of Communication*, 22(5), 493-505. <https://doi.org/10.1080/01292986.2012.701314>
- Jiao, C., Cui, M. ve Fincham, F. D. (2024). Overparenting, loneliness, and social anxiety in emerging adulthood: The mediating role of emotion regulation. *Emerging Adulthood*, 12(1), 55-65. <https://doi.org/10.1177/21676968231215878>
- Kang, B., Li, Y., Zhao, X., Cui, X., Qin, X., Fang, S., Chen, J. ve Liu, X. (2024). Negative parenting style and depression in adolescents: A moderated mediation of self-esteem and perceived social support. *Journal of Affective Disorders*, 345, 149-156. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.10.132>
- Koca, D. ve Ekşi, H. (2021). Fen lisesi öğrencilerinde öz yeterlik ve iyi oluş: Duygu düzenlemenin aracı rolü. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1047-1065. <https://doi.org/10.30703/cije.803179>
- Liu, Y., Cui, T., Barnhart, W. R., Wang, Q., Yu, Y. ve He, J. (2023). Associations among retrospective parenting styles, retrospective food parenting, and current eating behaviors in Chinese adults. *Appetite*, 184: 106512. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2023.106512>
- Liu, Y., Wang, W., Wei, S., Wang, P., Chen, K., Liu, J. ve Chen, J. (2024). The correlations between parental warmth and children's approaches to learning: A moderated mediation model of self-efficacy and teacher-child closeness. *Frontiers in Psychology*, 15: 1290141. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1290141>
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: Parent-child interaction. P. H. Mussen (Series Ed.) ve E. M. Hetherington (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development* (s. 1-101) içinde. New York: Wiley.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Morris, M. D. S., Steinberg, L., Aucoin, K. J. ve Keyes, A. W. (2011). The influence of mother-child emotion regulation strategies on children's expression of anger and sadness. *Developmental Psychology*, 47(1), 213-225. <https://doi.org/10.1037/a0021021>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- Newman, M. ve Davis, E. L. (2024). A helping hand isn't always so helpful: Parental autonomy support moderates the effectiveness of interpersonal emotion regulation for emerging adults. *Emerging Adulthood*, 12(2), 201-213. <https://doi.org/10.1177/21676968231222304>

- Niditch, L. A. ve Varela, R. E. (2012). Perceptions of parenting, emotional self-efficacy, and anxiety in youth: Test of a mediational model. *Child & Youth Care Forum*, 41(1), 21-35. <https://doi.org/10.1007/s10566-011-9150-x>
- Palancı, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin algılanan kontrol düzeyi ve sosyal öz yeterlik algılarının psikolojik semptomlarla ilişkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 477-487. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1311359>
- Perry, N. B., Dollar, J. M., Calkins, S. D., Keane, S. P. ve Shanahan, L. (2018). Childhood self-regulation as a mechanism through which early overcontrolling parenting is associated with adjustment in preadolescence. *Developmental Psychology*, 54(8), 1542-1554. <https://doi.org/10.1037/dev0000536>
- Perry, N. B., Dollar, J. M., Calkins, S. D., Keane, S. P. ve Shanahan, L. (2020). Maternal socialization of child emotion and adolescent adjustment: Indirect effects through emotion regulation. *Developmental Psychology*, 56(3), 541-552. <https://doi.org/10.1037/dev0000815>
- Pocnet, C., Dupuis, M., Congard, A. ve Jopp, D. (2017). Personality and its links to quality of life: Mediating effects of emotion regulation and self-efficacy beliefs. *Motivation and Emotion*, 41(2), 196-208. <https://doi.org/10.1007/s11031-017-9603-0>
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 36(4), 717-731. <https://doi.org/10.3758/BF03206553>
- Rahi, S. (2017). Research design and methods: A systematic review of research paradigms, sampling issues and instruments development. *International Journal of Economics & Management Sciences*, 6(2), 1-5. <https://doi.org/10.4172/2162-6359.1000403>
- Reed, K., Duncan, J. M., Lucier-Greer, M., Fixelle, C. ve Ferraro, A. J. (2016). Helicopter parenting and emerging adult self-efficacy: Implications for mental and physical health. *Journal of Child and Family Studies*, 25(10), 3136-3149. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0466-x>
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.
- Rohner, R. P. (2004). The parental "acceptance-rejection syndrome": Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830-840. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P., & Lansford, J. E. (2017). Deep structure of the human affectional system: Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory. *Journal of Family Theory & Review*, 9(4), 426-440. <https://doi.org/10.1111/jftr.12219>
- Rudy, D. ve Grusec, J. E. (2006). Authoritarian parenting in individualist and collectivist groups: Associations with maternal emotion and cognition and children's self-esteem. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.1.68>
- Santarpia, F. P., Consiglio, C. ve Borgogni, L. (2024). "On the roots of interpersonal strain at work: The role of burnout and social self-efficacy". *Personality and Individual Differences*, 231:112825. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2024.112825>
- Shen, J. J., Cheah, C. S. L. ve Yu, J. (2018). Asian American and European American emerging adults' perceived parenting styles and self-regulation ability. *Asian American Journal of Psychology*, 9(2), 140-148. <https://doi.org/10.1037/aap0000099>
- Skinner, E., Johnson, S. ve Snyder, T. (2005). Six dimensions of parenting: A motivational model. *Parenting: Science and Practice*, 5(2), 175-235. https://doi.org/10.1207/s15327922par0502_3

- Smorti, M., Milone, A., Fanciullacci, L., Ciaravolo, A., & Berrocal, C. (2024). Parenting and emotional and behavioral difficulties in a general population sample of adolescents: The mediating role of emotional dysregulation. *Children*, 11(4):435. <https://doi.org/10.3390/children11040435>
- Taylor, Z. E., Conger, R. D., Robins, R. W. ve Widaman, K. F. (2015). Parenting practices and perceived social support: Longitudinal relations with the social competence of Mexican-origin children. *Journal of Latina/o Psychology*, 3(4), 193-208. <https://doi.org/10.1037/lat0000038>
- Tepeli Temiz, Z. ve Elsharnouby, E. (2022). Relationship satisfaction and well-being during the COVID-19 pandemic: Examining the associations with interpersonal emotion regulation strategies. *Cognitive Therapy and Research*, 46(5), 902-915. <https://doi.org/10.1007/s10608-022-10317-w>
- Thompson, R. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.1994.tb01276.x>
- Traş, Z. ve Arslan, E. (2013). An investigation of perceived social support and social self efficacy in adolescents. *Elementary Education Online*, 12(4), 1133-1140.
- Wang, J., Huang, X., Li, Z., Chen, K., Jin, Z., He, J., ... & Liu, Z. (2024). Effect of parenting style on the emotional and behavioral problems among Chinese adolescents: The mediating effect of resilience. *BMC Public Health*, 24(1):787. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18167-9>
- Wright, S. L., Wright D. A. ve Jenkins-Guarnieri (2013). Development of the Social Efficacy and Social Outcome Expectations Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 46(3), 218-231. <https://doi.org/10.1177/0748175613484042>
- Wu, S. L., Woo, P. J., Yap, C. C. ve Lim, G. J. R. Y. (2023). Parenting practices and adolescents' mental health: The mediating role of perceived maternal and paternal acceptance-rejection and adolescents' self-efficacy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20:1052. <https://doi.org/10.3390/ijerph20021052>
- Xu, C. ve Yan, W. (2023). Negative parenting styles and social adjustment of university students: A moderated chain mediation model. *Current Psychology*, 42, 27719-27732. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03809-1>
- Yap, S. ve Baharudin, R. (2016). The relationship between adolescents' perceived parental involvement, self-efficacy beliefs, and subjective well-being: A multiple mediator model. *Social Indicators Research*, 126, 257-278. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-0882-0>
- Zaki, J. ve Williams, W. C. (2013). Interpersonal emotion regulation. *Emotion*, 13(5), 803-810. <https://doi.org/10.1037/a0033839>
- Zimmer-Gembeck, M. J., Rudolph, J., Kerin, J. ve Bohadana-Brown, G. (2022). Parent emotional regulation: A meta-analytic review of its association with parenting and child adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 46(1), 63-82. <https://doi.org/10.1177/01650254211051086>
- Zinkeng, M., N. ve Takang, K. T. (2024). The effect of positive parenting practices on social cognition in early childhood in the English regions of Cameroon. *Journal of the Cameroon Academy of Sciences*, 21(1), 57-67. <https://doi.org/10.4314/jcas.v21i1.5>
- Zyberaj, J. (2022). Investigating the relationship between emotion regulation strategies and self-efficacy beliefs among adolescents: Implications for academic achievement. *Psychology in the Schools*, 59(3), 1556-1569. <https://doi.org/10.1002/pits.22701>

Extended Summary

1. Introduction

During childhood relationships with parents are crucial in shaping positive or negative developmental outcomes (Barber, Stolz, & Olsen, 2005). Baumrind (1971) identified three parenting styles (authoritative, authoritarian, and permissive) based on the level of warmth and control parents exhibit towards their children. Maccoby and Martin (1983) proposed four parenting styles (authoritative, authoritarian, permissive, and neglectful) categorized by sensitivity/acceptance and control/demandingness. Skinner et al. (2005) identified six fundamental parenting dimensions, which included parental warmth, autonomy support, and structure as positive parenting dimensions; and rejection, coercion, and chaos as negative parenting dimensions.

Emotion regulation refers to the internal and external processes that an individual uses to evaluate, monitor, and change their own emotional reactions (Thompson, 1994). Emotion regulation occurs not only through the self-regulatory strategies used by the individual but also through interpersonal processes (Zaki & Williams, 2013). In the Tripartite Model (Morris, Silk, Steinberg, Myers, & Robinson, 2007) it is argued that the family environment affects children's emotion regulation in three ways; through observation, parenting practices and behaviors, and the emotional climate in the family. Previous research has revealed that parents' emotional warmth and closeness are positively related to the emotion regulation of emerging adults (Das, 2022; Shen, Cheah, & Yu, 2018), while their control and overprotection are negatively related (Jiao, Cui, & Fincham, 2024).

Social self-efficacy refers to individuals' beliefs that they can successfully perform certain tasks or behaviors in social relationships (Wright et al., 2013). Research has shown that self-efficacy is positively correlated with parental warmth (Boon, 2007; Liu et al., 2024) and negatively correlated with rejection (Niditch & Varela 2012; Wu, Woo, Yap, & Lim, 2023) and overprotection (Bradley-Geist & Olson-Buchanan, 2014). Studies have also found that high social self-efficacy is associated with parents who show interest and warmth towards their children (Bilgin, 2011) and provide social support (Graziano et al., 2009; Traş & Arslan, 2013). Additionally, social self-efficacy has been positively linked to reappraisal (Zyberaj, 2022) and negatively related to the ability to regulate negative emotions (Santarpia, Consiglio, & Borgogni, 2024).

This study examined the perceptions of individuals in emerging adulthood and young adulthood regarding the attitudes of both their mothers and fathers during childhood. The study aimed to examine the effects of positive (emotional warmth) and negative (rejection and overprotection) parenting attitudes on adults' interpersonal emotion regulation skills and social self-efficacy. In addition, the study aimed to determine the mediating role of social self-efficacy between positive and negative parenting and interpersonal emotion regulation. Determining the effect of social self-efficacy on the relationship between parenting and interpersonal emotion regulation is expected to contribute to the literature and applications in psychology.

2. Method

The research group comprised of 589 undergraduate and graduate students aged 20-35. Convenient sampling (Rahi, 2017) was utilized. The approval from the ethics committee was obtained for the research. Data collection tools were administered individually to university students. All participants signed a consent form for data use in the research. The administration of data collection tools took around 35 minutes.

The personal information form included questions on gender, age, education level and employment status. Participants' perceptions of their parents' attitudes during childhood were

determined using the short form of EMBU (Egna Minnen Beträffande Uppfostran) (Arrindell et al., 1999), which measures rejection, overprotection and emotional warmth. The positive parenting variable (Cronbach's alpha = .83) was created by summing the scores from subscales that assessed the emotional warmth levels of both mothers and fathers. The negative parenting score (Cronbach's alpha = .73) was calculated by summing the scores from subscales that assessed the levels of rejection and overprotection displayed by both mothers and fathers. Cronbach's alpha internal consistency coefficients were calculated for the Interpersonal Emotion Regulation Questionnaire (Hofmann et al., 2016) and the Social Efficacy Scale (Wright et al., 2013) as .84.

The research data were analyzed using SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 23 statistical program. The relationships between the variables were determined through Pearson product-moment correlation analyses and linear regression analyses. The PROCESS macro and Model 4 were utilized to examine the mediating effect (Hayes, 2013). The bootstrapping method (5000 resampling feature) was employed to examine the mediating effect of social self-efficacy. The significance level was set at $p < .05$ in the analyses. The analyses indicated that the assumptions of normality, linearity, homoscedasticity, normal distribution of errors and multicollinearity (Field, 2009) were satisfied.

3. Results

Analyses revealed that social self-efficacy and interpersonal emotion regulation were significantly positively correlated with positive parenting and negatively correlated with negative parenting. Additionally, it was observed that social self-efficacy had a positive correlation with interpersonal emotion regulation. Regression analyses indicated that positive parenting ($B = .23$, 95% CI [.16, .29], $p < .001$) significantly predicted social competence, $F(1, 587) = 50.77$, $p < .001$. Positive parenting accounted for 8% of the variance in social competence. Moreover, positive parenting and social self-efficacy were both found to be positive predictors of interpersonal emotion regulation, explaining 4% of the total variance, $F(2, 586) = 12.33$, $p < .001$.

Regression analysis examining the relationship between negative parenting and social self-efficacy showed that the model was significant, $F(1, 587) = 55.07$, $p < .001$. Negative parenting ($B = -.14$, 95% CI [-.18, -.11], $p < .001$) was found to explain 9% of the total variance. In the regression analysis examining the combined impact of negative parenting and social self-efficacy on predicting interpersonal emotion regulation, the model was significant and the two variables explained 4% of the total variance, $F(2, 586) = 13.62$, $p < .001$. To examine the mediating role of social self-efficacy, both the total effect and indirect effect were calculated. In addition, the indirect effect model was examined using the bootstrapping method. Social self-efficacy was found to have a partial mediating effect between positive ($B = .08$, 95% BootCI [.04, .14], $p < .05$) or negative parenting ($B = -.05$, 95% BootCI [-.08, -.02], $p < .001$) and interpersonal emotion regulation.

4. Discussion, Conclusion and Recommendations

The study findings revealed that positive parenting, characterized by emotional warmth from both mother and father, positively predicted interpersonal emotion regulation and social self-efficacy. On the other hand, negative parenting marked by rejection and overprotection from both parents, had a negative impact on these outcomes. The findings of the study support the view that the family environment, determined by parenting styles, attachment, and the quality of relationships with parents, is crucial in the acquisition of emotion regulation skills as emphasized in the Tripartite Model (Morris et al., 2007). Children learn to recognize, express, and regulate emotions in a family environment where they feel emotionally safe, close, caring, and supportive (Shen et al., 2018; Zimmer-Gembeck et al., 2022). On the other hand, rejecting or overprotective parents who fail to meet their children's emotional needs, do not respond appropriately when their children express their

emotions (De Raeymaecker & Dhar, 2022), or are unsupportive (Perry, Dollar, Calkins, Keane, & Shanahan, 2020) may hinder children from acquiring interpersonal emotion regulation skills.

The findings of the study on the relationship between parenting attitudes and social self-efficacy, were consistent with previous research indicating that positive parenting is positively associated with self-efficacy (Boon, 2007; Liu et al., 2024). Conversely, there is a negative relationship between rejecting attitudes (Niditch & Varela, 2012) and overprotective attitudes (Givertz & Segrin, 2014) of parents and self-efficacy. In the study conducted by Wu et al. (2023), it was discovered that a high level of parental rejection was associated with low self-efficacy in adolescents. This study identified parenting attitudes, specifically parental rejection and overprotection, as negative predictors of social self-efficacy. Additionally, this study revealed that social self-efficacy positively predicted interpersonal emotion regulation, which is consistent with previous research (Koca & Ekşi, 2021; Pocnet et al., 2017) on the relationship between self-efficacy and emotion regulation.

In the study it was also found that the mediation models tested were significant, indicating that social self-efficacy partially mediated the relationship between positive/negative parenting and interpersonal emotion regulation. This finding suggests that parents' emotional warmth during childhood leads to high social self-efficacy in adulthood, which then increases the likelihood of using interpersonal emotion regulation. Rejecting or overprotective parenting attitudes may lead to feeling less competent in social interactions and receiving less support from others for emotion regulation as a result of these negative beliefs.

It is recommended that the effects of parenting dimensions and the parenting attitudes of mothers and fathers be examined individually. Parents showing warmth, closeness and interest in their children, while also exercising control without impeding the development of autonomy, and supporting their children in expressing their feelings, all contribute to the development of social self-efficacy and interpersonal emotion regulation skills. It is believed that conducting educational programs and psychosocial support studies that assist parents in cultivating these positive parenting attitudes and approaches would be beneficial.